

Kittilän kunnan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma v. 2024-2029

LUONNOS

Sisällysluettelo

1 Johdanto	2
Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyön taustaa	2
Hyvinvoinnin määrittelyä	2
Mikä on hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma?	3
Kuntastrategia hytetu-työn pohjana	4
2 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma vuosille 2024-2029	4
Kittilän keskeiset hyvinvointi- ja turvallisuushaasteet	4
Kittiläläisten hyvinvointikyselystä esiin noussutta	6
Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopisteet vuosille 2024-2029	7
Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen tavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2024-2029	11
3 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toteutus ja seuranta	18

1 Johdanto

Kunnan lakisääteisenä tehtävänä on kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Tehtävä on laaja-alainen ja poikkihallinnollinen, ja kunnan kaikki sektorit osallistuvat hyvinvointia edistäviin toimiin. Hyvinvointityössä korostuu myös yhteistyö paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyön taustaa

Kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtäväkokonaisuus muuttui vuoden 2023 alusta voimaan tulleen hyvinvointialueuudistuksen myötä. Hyvinvointialueiden vastuulla on sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastuspalveluiden tuottaminen hyvinvointialueella. Tästä huolimatta kunnilla on edelleen velvoite ja tarve kantaa oma kortensa kekoon hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävien suhteen.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä on säädetty monissa laeissa. Esimerkiksi:

- Kuntalain (410/2015) 1 §:n mukaan ”Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla.” Kuntalaki määrittelee kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtimisen keskeiseksi kunnan perustehtäväksi.
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) edellyttää mm. kunnan eri toimialojen yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen eteen, sekä velvoittaa kunnan asettamaan strategisessa suunnittelussa tavoitteet hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja määrittelemään tavoitteita tukevat toimenpiteet (§ 6). Lain mukaan kunnalla (§ 6) ja hyvinvointialueella (§ 7) on ensisijaiset vastuut hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tehtävät kytkeytyvät organisaation muihin lakisääteisiin tehtäviin.
- Terveystaloulain (1326/2010) luvussa 2 määritellään laajasti kunnan tehtäviä kuntalaisten terveyden edistämiseksi.

Näiden lisäksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ohjataan useissa muita hallinnonaloja koskevissa laeissa, esim. maankäyttö- ja rakennuslaissa, liikuntalaissa, sosiaali- ja terveystalouksella ja perusopetuslaissa.

Hyvinvoinnin määrittelyä

Hyvinvoinnilla tarkoitetaan yksilön ja yhteiskunnan kokemaa myönteistä tilaa, jossa elämä koetaan merkitykselliseksi ja tunne omasta pystyvyydestä on vahva. Maailman terveysjärjestö WHO on määritellyt hyvinvointiin kuuluvaksi fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Terveys ja hyvinvointi muuttuvat jatkuvasti elämäntilanteen sekä fyysisen ja sosiaalisen ympäristön mukaan. Hyvinvointia edistävät mm. mielekäs työ ja tekeminen, osallisuus ja turvallisuus sekä sosiaaliset suhteet. Hyvinvointi ja terveys

muodostavat siis laajan ja moniulotteisen kokonaisuuden, ja niiden eri osa-alueita on mahdotonta erottaa toisistaan. Ihminen ei koskaan ole ympäristöstään erillinen palanen.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämällä vaikutetaan tietoisesti hyvinvointiin ja sen taustatekijöihin. Näihin kuuluvat esimerkiksi elinympäristö ja elinolot, elintavat, elämänhallinta sekä palvelujen saatavuus ja toiminta. Myös voimavarojen suunnitelmallinen kohdentaminen ja hyvinvointierojen kaventaminen ovat hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä.

Kuntalaisten kokemaan hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttaa kunnan kaikkien toimialojen käytännön työ. Sen lisäksi kolmas sektori, yritykset, muut kunnan toimijat ja myös yksittäiset kuntalaiset ovat merkittävässä roolissa kaikkien kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisessä.

Mikä on hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma?

Kuntalain (410/2015) 1 §:n mukaan kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen on kunnan perustehtävä. Lisäksi lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) 6 §:ssä todetaan, että kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin. Laki velvoittaa kuntia valmistelemaan valtuustokausittain hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman. Kunnan tulee asettaa strategisessa suunnittelussaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määritellä tavoitteita tukevat toimenpiteet.

Hyvinvointikertomus on kunnassa eri toimialojen yhdessä laatima katsaus kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä sekä niihin vaikuttavista tekijöistä. Valtuustokausittain valmistellaan laaja hyvinvointikertomus, joka sisältää katsauksen kuntalaisten hyvinvoinnin tilaan. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa asetetaan paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen tavoitteet ja määritellään niitä tukevat toimenpiteet. Tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan ja kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta raportoidaan vuosittain hyvinvointikertomuksen vuosiraportissa.

Hyvinvointiin ja arjen turvallisuuteen vaikuttavat monilta osin samat asiat. Hyvinvointia ja arjen turvallisuutta myös edistetään yhteisillä toimenpiteillä. Siksi hyvinvointi- ja turvallisuussuunnittelua yhdistetään. Näin ollen tässä suunnitelmassa huomioidaan myös arjen turvallisuuden edistämisen näkökulma, ja suunnitelma on nimetty hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaksi.

Kuntastrategia hytetu-työn pohjana

Kuntaliiton mukaan kaikki kunnan keskeinen päätöksenteko, suunnittelu ja kehittäminen pohjautuu kuntastrategiaan. Kuntastrategia muodostaa suunnan pitkän aikavälin päätöksentekoon ja toimintaan. Se suuntaa myös kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä.

Tämän suunnitelman laatimisessa on hyödynnetty Kittilän uutta kuntastrategiaa, joka tulee voimaan vuoden 2025 alusta ja on voimassa vuoteen 2030 saakka¹. Kuntastrategiassa on määriteltä kunnan keskeisimmät tavoitteet. Niitä tarkennetaan edelleen kunnan muissa suunnitelmissa, kuten hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa.

Kunnan strateginen suunnittelu suuntautuu tulevaisuuteen ajantasainen tilannekuva pohjanaan, ja sen avulla voidaan panostaa oikeisiin asioihin sekä parantaa kunnan suorituskykyä ja seudullista asemaa käytännön toiminnan ohjauksen avulla, kuntaorganisaation kaikkien toimijoiden kesken.

Voimaan tulevassa kuntastrategiassa kunnan vision ”Kittilä – puhdasta kultaa” taustalla on ajatus, että Kittilä on kuntana puhdasta kultaa monipuolisella ja kestäväällä tavalla. Kunnan arvot luonto, inhimillisyys, vieraanvaraisuus ja edelläkävijyys näkyvät kunnan toimialojen ja työntekijöiden arkityössä. Innostavan toimintakulttuurin, parhaiden kuntapalvelujen, kehitys- ja menestysalustana toimimisen sekä ympärivuotisuuden ja kansainvälisyyden kautta pyritään siihen, että kuntalaiset elävät hyvää elämää laadukkaiden palveluiden sekä kauniin ja puhtaan luonnon keskellä. Kuntastrategian teemat on otettu huomioon myös hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman laadinnassa.

2 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma vuosille 2024-2029

Kittilän keskeiset hyvinvointi- ja turvallisuushaasteet

Kittilän kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyö on jatkossa tarkoitus liittää kunnan talouden ja toiminnan suunnitteluun hyvinvointi- ja turvallisuuskertomustyön avulla. Aiempina lähivuosina hyvinvointi- ja turvallisuuskertomusta ei ole tehty, joten kertomustyö on vasta alkutekijöissään. Toimiva poikkihallinnollinen yhteistyö edellyttää kaikilla toiminnan tasoilla selkeitä yhteistyörakenteita. Hyvinvointialueiden toiminnan aloittamisen myötä myös alueellista yhteistyötä Lapin hyvinvointialueen ja muiden alueen toimijoiden kanssa tulee syventää.

Talouden näkökulmasta Kittilän tilanne on vakaa. Kunnan väkiluvun kehityksen trendi on ollut nouseva, ja väkiluvun voitaneen olettaa kasvavan myös tulevaisuudessa. Kehitys on pääasiassa matkailu- ja kaivostoiminnan ansiota.

Lasten ja nuorten tarpeita tunnistetaan erityisesti. Kouluterveyskyselyn perusteella sekä peruskoulu- että lukioikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnissa on parannettavaa monella osa-alueella. Alakouluikäisten kohdalla esiin nousee mm. se, että edelliseen kouluterveyskyselyyn (2021) verrattuna tyytyväisyys elämään on vähentynyt ja mielialaan liittyvien ongelmien kokemukset ovat merkittävässä nousussa. Myös koulukiusaaminen on lisääntynyt. Yläkouluikäisten kohdalla vuoteen 2021 verrattuna esimerkiksi ahdistuneisuus on kasvanut, ja kiusaamisen osalta määrä on yli koko maan keskiarvon. Nikotiini- ja sähkötupakkatuotteiden käytön kasvanut määrä nousee esiin sekä alakoulu-, yläkoulu- ja lukioikäisten keskuudessa. Lukioikäisten kokemukset huumeiden helposta saatavuudesta ovat nousussa. Suunnitelmallista ja poikkihallinnollista ehkäisevää päihdetyötä tarvitaan.

Työikäisten hyvinvoinnissa esiin nousevat erityisesti liikunta- ja kulttuuripalveluiden tarjonnan, luonnon virkistyskäytön ja siihen liittyvien fasilitteettien merkitys. Vuokra-asuntojen ja tonttien saatavuuden heikko tilanne on tiedostettu ja tunnistettu asia. Yhteisöllisyyteen ja osallisuuteen kannustamisen tärkeys korostuu. Elävillä ja kehittyvillä kylillä on suuri vaikutus paitsi työikäisten, myös muiden ikäryhmien hyvinvointiin.

Ikääntyneiden osalta esiin nousee yksinäisyyden torjunta ja aktiivisuuteen kannustaminen. Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa on ikääntyneiden osalta merkittävä asia. Väestön ikääntyminen luo haastetta taloudellisesti kestäväälle palveluiden järjestämiselle. Ikäihmisten kotona asumisen tukemista ja arjessa pärjäämistä on tuettava. Digitaalisten menetelmien hyödyntäminen yksinasumisen seurannassa on mahdollisuus, jonka hyödyntämistä kannattaa selvittää.

Sairastavuus on Kittilässä korkeammalla tasolla kuin koko maassa keskimäärin. Myös kansantauteja on jonkin verran koko maan keskiarvoa enemmän. Alkoholin kulutus on suurta muuhun maahan verrattuna, mikä on todennäköisesti yhteydessä myös tapaturmien ja mielenterveysongelmien määrään. Ehkäisevän päihdetyön rakenteisiin on syytä kiinnittää huomiota kaikkien ikäryhmien osalta.

Turvallisuuden osalta arjen turvallisuuden teemat korostuvat. Turvallisen arjen takaaminen niin koulussa, kodissa kuin kunnan asukkaana ovat asioita, joihin tulevana vuosina tulee panostaa. Muita merkityksellisiä aiheita turvallisuuteen liittyen ovat toimivat tietoliikenneyhteydet, ajantasainen valmiussuunnitelma ja toimiva viranomaisyhteistyö.

Kittiläläisten hyvinvointikyselystä esiin noussutta

Kittilän kunnan hyvinvointikyselyyn pystyi vastaamaan aikavälillä 13.2.-5.3.2024. Kyselyyn vastasi 163 kuntalaista. Kyselylomake oli sähköinen, mutta siihen oli mahdollista vastata myös paperisena versiona Kittilän kirjastolla, kirjastoautolla, kunnanvirastolla sekä apteekissa. Kyselystä ilmoitettiin kunnan nettisivuilla, sosiaalisessa mediassa, kuntatiedotteessa, Wilmassa ja kunnan henkilöstön sisäisessä sähköpostijakelussa. Näin pyrittiin siihen, että mahdollisimman moni kuntalainen saa tiedon kyselystä ja siten mahdollisimman monen ääni saadaan kuuluviin.

Hyvinvointikyselyyn vastaajista 73% oli naisia, 25% miehiä ja loput vastaajista eivät halunneet kertoa sukupuoltaan tai valitsivat vaihtoehdon ”muu”. Ikäryhmistä aktiivisimmin vastasivat 45-64 –vuotiaat sekä 25-44 –vuotiaat. Työssäkäyviä vastaajista oli 69% ja eläkeläisiä 18%. Yhteensä 70% vastaajista asui joko kumppanin tai kumppanin sekä jälkikasvun kanssa. Yksin asuvia vastaajista oli 14%.

Hyvinvointinsa hyväksi tai erittäin hyväksi koki 65% vastaajista, kun kohtalaiseksi hyvinvointinsa koki 28% vastaajista. Huonoksi tai erittäin huonoksi hyvinvointinsa koki 7% vastaajista. Naiset tunsivat hieman useammin hyvinvointinsa hyväksi tai kohtalaiseksi miehiin verrattuna. Sen sijaan erittäin hyväksi tai erittäin huonoksi hyvinvointinsa tunsivat useimmin miehet. Erot olivat kuitenkin pieniä.

Vastaajista puolet kokee, että kunta tarjoaa jonkin verran mahdollisuuksia tehdä hyvinvointia tukevia valintoja. 38% on sitä mieltä, mahdollisuuksia on melko paljon tai erittäin paljon.

Hyvinvointia eniten vahvistavat läheiset ihmiset, liikuntamahdollisuudet sekä luonto ja ulkoilu. Suurimpina hyvinvointiin negatiivisesti vaikuttavina tekijöinä kyselyssä pidettiin asumiseen liittyviä asioita, työssä ja koulussa ilmeneviä haasteita, stressiä, kallistuneita hintoja ja riittämättömiä palveluita. Myös kiire nousi esiin vastauksissa.

Kunnalta toivottiin hyvinvoinnin edistämiseksi erityisesti parempia ja monipuolisempia tiloja (esim. kohtaamispaikat, uimahalli ja kunnallinen kuntosali, kulttuuritilat), parempia palveluja (esim. terveellisiin elintapoihin liittyvät palvelut, terveyspalvelut, kahvilat ja kaupat), mielekkäämpiä ulkoalueita (esim. paremmat reitit ja lenkkipolut, pihojen viihtyvyys ja yleisilmeen parantaminen), monipuolisempia liikuntamahdollisuuksia ja –paikkoja (esim. latuverkoston laajentaminen, matalan kynnyksen liikuntaryhmät, liikuntaan liittyvät tapahtumat) sekä parempia kuntalaisetuja (esim. kuntalaisalennusten lisääminen, ilmaiset harrastamahdollisuudet, kuntalaispassi). Myös liikenteeseen ja tiestöön liittyviä toiveita tuli runsaasti, etenkin pyöräteiden parannuksen ja toimivampien liikennejärjestelyjen osalta. Muita hyvinvointia edistäviä toiveita oli mm. asuntotilanteeseen, alueiden yhdenvertaisuuteen, tiedottamiseen ja tapahtumiin liittyvät aiheet.

Vastaajat saivat valita monivalintakysymyksessä 1-3 tärkeintä osa-aluetta, joihin kunnan pitäisi tulevina vuosina panostaa kuntalaisten hyvän elämän, hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kolmen kärkeen vastausten osalta nousivat asunnot (43%), avun ja palvelun saanti silloin, kun niitä tarvitsee (35%) sekä mielen hyvinvointi (25%).

Arkea ja osallisuutta selvittävässä osiossa positiiviseksi asiaksi nousi vastaajien onnellisuus. 64% vastaajista kokivat itsensä onnelliseksi usein tai koko ajan. Silloin tällöin onnellisia olivat 30% vastaajista. Niin ikään elämänlaatunsa hyväksi tai erittäin hyväksi arvioi 79% vastaajista. Suurin osa vastaajista oli myös toiveikkaita tulevaisuuden suhteen, tyytyväisiä itseensä, ihmissuhteisiin, kykyyn selviytyä päivittäisistä toimistaan. Yksinäisyyttä koko ajan tai usein koki 12% vastaajista, silloin tällöin 40% ja harvoin tai ei koskaan 48%. Fyysisen kuntonsa suurin osa vastaajista koki joko hyväksi (43%) tai tyydyttäväksi (39%).

Pientä muutosta arkeensa kaipaavaa 62% vastaajista, kun taas muutostarpeita ei ole 24%:lla vastaajista. Isoa muutosta toivoo 14%. Muutostoiveissa kunta voisi auttaa mm. liikuntamahdollisuuksia ja –paikkoja lisäämällä, enemmän tapahtumia tai harrastuksia järjestämällä, sekä yhteisöllisyyttä lisäämällä.

Suurin osa vastaajista (95%) koki olonsa arjessa turvalliseksi tai melko turvalliseksi. Eniten turvattomuuden tunnetta herättivät maailmantilanne sekä liikenteeseen liittyvät asiat. Sen sijaan turvallisuuden kokemukseen suurimmat vaikutukset olivat yhteisöllisellä elinympäristöllä, kodilla sekä läheisillä ihmisillä.

Vaikka hyvinvointikyselyyn vastasi muutama prosentti kunnan väestöstä eli otos on melko pieni, siitä saatuja tuloksia voidaan silti pitää oleellisina ja merkittävinä. Vastaukset antavat osviittaa siitä, millaiset teemat kunnan hytetu-työssä tulisi ottaa lähivuosina huomioon. Esiin nousseiden toiveiden osalta kaikki asiat eivät kuitenkaan ole kunnan päätäntävallassa (esim. kaupungit ja terveyspalveluiden järjestäminen). Osa toiveista on sellaisia, että kunnan toimialat huomioivat niitä jo nyt normaalissa toiminnassaan. Kaikki saadut kehitysideat ovat kuitenkin tervetulleita, sillä ne viedään eteenpäin toimialoille ja niitä voidaan jatkossa hyödyntää kuntalaisten eteen tehtävän työn suunnittelussa.

Saatujen vastausten avulla on suunniteltu paitsi tämän hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteitä, tavoitteita ja toimenpiteitä, mutta myös vuoden 2024 osallistuvan budjetoinnin prosessia, johon nostettiin teemat suoraan hyvinvointikyselystä saadun tiedon perusteella.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopisteet vuosille 2024-2029

Hytetu-työtä ohjaavana teemana on keskittyminen hyvinvointitekoihin. Tarkoituksena on tavoitteiden ja toimenpiteiden työhön ja käytäntöön saattaminen. Hytetu-asioita käsitellään strategiatyössä, talousarvioissa, hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa sekä eri toimenpideohjelmassa ja

toimintasuunnitelmissa. Tavoitteena on saada nämä selkeästi yhteen, korostaen konkretiaa ja hyvinvointitekoja.

Sen jälkeen, kun sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisvastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueille vuoden 2023 alussa, kunnan vastuulle jäi ennaltaehkäisevä ja toimintakykyä ylläpitävä työ. Korjaava ja sairaanhoidollinen puoli on hyvinvointialueen tehtävä. Yhdessä sopimalla edistetään jatkossa kittiläläisten hyvinvointia ja terveyttä. Yhteistyön keskeisenä tavoitteena on ylläpitää kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä sekä ennaltaehkäistä psyykkisten ja fyysisten ongelmien syntymistä.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteet on muodostettu mm. kunnan toimialoilta ja viranhaltijoilta ja eri sidosryhmien edustajilta saatujen näkemysten perusteella. Alustavaa pohdintaa painopisteistä on käyty hyvinvointityöryhmässä keväällä 2023, mutta henkilöstömuutosten vuoksi suunnitelmatyö jäi tauolle ja jatkui syksyllä 2023. Painopisteistä keskusteltiin hyvinvointityöryhmän kokouksessa 9.1.2024. Lisäksi helmi-maaliskuussa 2024 kuntalaisille suunnatun hyvinvointikyselyn tulokset vahvistavat niitä käsityksiä, joita kuntalaisten hyvinvointihaasteista oli muodostettu. Painopisteet tukevat toisiaan ja yhdessä ne muodostavat yhtenäisen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen ja ennaltaehkäisevän työn kokonaisuuden, joka tarjoaa suunnan Kittilän hytetu-työlle seuraaviksi vuosiksi. Painopisteisiin liittyviä tavoitteita on tarkoitus saavuttaa pyrkimällä määriteltyjen toimenpiteiden toteuttamiseen.

Painopisteet hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa vuosille 2024-2029 ovat:

1. Vaikuttava ja suunnitelmallinen hytetu-työ

Edistämme suunnitelmallisesti hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta. Tavoitteissa huomioidaan erityisesti rakenteiden merkitys vaikuttavalle ja suunnitelmalliselle hytetu-työlle.

2. Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat

Tuemme hyvinvointia ja terveyttä edistäviä elintapoja ja mahdollistamme niitä tukevien yksilöllisten valintojen tekemisen. Tavoitteissa huomioidaan mahdollisuus terveellisempien valintojen tekemiseen ja hyvinvointia terveyttä edistävien elintapojen tukeminen.

3. Mielen hyvinvointi

Edistämme ja tuemme mielen hyvinvointia. Huomiota pyritään suuntaamaan kunnan toiminnan suunnittelussa etenkin ennaltaehkäisevään työhön ja varhaiseen puuttumiseen. Tavoitteena on mielenterveyttä vahvistavien ja suojaavien tekijöiden lisääminen ja saavutettavuus kaikille kuntalaisille.

4. Osallisuus ja yhteisöllisyys

Lisäämme osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Tavoitteissa huomioidaan osallisuuden ja erilaisten osallistumis- ja vaikuttamistapojen kehittäminen ja sitä kautta yhteisöllisyyden lisääminen. Myös järjestöjen toimintaedellytysten tukeminen huomioidaan.

5. Turvallinen ja viihtyisä elinympäristö

Lisäämme arjen turvallisuutta ja parannamme hyvinvointia edistävää elinympäristöä. Huomioidaan ympäristön merkitys hyvinvoinnille ja turvallisuudelle.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen tavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2024-2029

Vaikuttava ja suunnitelmallinen hytetu-työ

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho
Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen rakenteet toimiviksi ja näkyviksi	Luodaan toimivat työryhmät eri aihepiirien ympärille. Hyvinvointityöryhmä kokoontuu säännöllisesti, tarvittaessa laajennetulla kokoonpanolla. Terveydenedistämisasiivisuutta mitataan ja seurataan (TEA-viisari) ja siitä raportoidaan kunnan päätöselimissä.	Esihenkilöt Työryhmät Hyvinvointikoordinaattori Kunnan johtoryhmä
Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen koko kunnan yhteiseksi asiaksi	Tiedossa on tiimit, yhteyshenkilöt ja varhaisen puuttumisen mallit. Tiivistetään ja tehostetaan yhteistyötä ja sovitetaan yhteen palveluita eri toimijoiden välillä, huomioiden asiakkaan yksilöllisyys ja kokonaistilanne. Viestitään tehokkaasti hytetu-työstä kuntalaisille ja sidosryhmille.	Hyvinvointikoordinaattori Esihenkilöt Toimialat Viestintä
Hyvinvointitieto johtamisen ja päätösten tukena	Otetaan käyttöön sähköinen hyvinvointikertomus; toimialojen esihenkilöt koulutetaan järjestelmän käyttöön. Toimialat vastaavat omasta osuudestaan. Raportoidaan hyvinvointitietoa ja tiedotetaan maakunnallisista ja valtakunnallisista strategioista ja toimenpideohjelmista luottamushenkilöille. Jalkautetaan käyttöön päätösten vaikutusten ennakkoarvointi ja lapsivaikutusten arviointi.	Esihenkilöt Toimialat Hyvinvointikoordinaattori

Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho
Edistetään ja tuetaan kaikkia liikkumisen muotoja	Lisätään arkiaktiivisuutta: edistetään luontoliikuntaa, pyöräilyä ja kävelyä. Huolehditaan, että eri puolilla kuntaa sijaitsevat liikkumisympäristöt ovat viihtyisiä ja hoidettuja ja kannustavat liikkumiseen. Lisätään lähiliikuntareittejä ja korjataan olemassa olevia tarpeen mukaan. Liikkuvat ohjelmat käytössä laajasti (Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu, Liikkuva perhe, Liikkuva aikuinen ja Ikiliikkuja). Järjestetään kynnyksetöntä liikuntaharrastamista ja liikuntaneuvontaa kuntalaisille; kohdennettuja liikuntaryhmiä tarpeen mukaan. Laaditaan Kittilän kunnan liikkumisohjelma; liikkumismyönteisyys kaikilla toimialoilla.	Liikuntapalvelut Tekninen toimiala Sivistystoimi
Kehitetään vapaa-ajan ympäristöjä ja palveluita; jokaisella kuntalaisella harrastus	Tehdään seudun harrastusmahdollisuudet tutuiksi. Varmistetaan, että harrastusryhmään liittyminen, omaehtoinen tai ohjattu harrastaminen on helposti saatavilla. Tuetaan kansalaistoimintaa harrastusten tarjoamisessa, pidetään yhdistys-, järjestö- ja seuratoiminnan olosuhteet keskiössä kaikessa toiminnassa. Hyödynnetään Harrastamisen Suomen mallia koululaisten kerhotoiminnan järjestämisessä.	Hyvinvointipalvelut Liikuntapalvelut Sivistystoimi

	Luodaan avoimia kohtaamispaikkoja, joissa voi matalalla kynnyksellä harrastaa ja kohdata muita.	
Tehdään hyvinvointia ja terveyttä edistävästä arjen valinnoista houkuttelevia ja helppoja	Vahvistetaan hyvinvointiviestinnällä kuntalaisten tietoa elintavoista. Edistetään ruokakasvatusta ja –tietoutta ja huomioidaan ravitsemussuositukset ja niistä viestiminen. Järjestetään monipuolisia tapahtumia erilaisiin hyvinvointiteemoihin liittyen (luennot, hyvinvointitapahtumat jne.). Edistetään kuntalaisten ravitsemusta tekemällä systeemitason muutoksia.	Hyvinvointikoordinaattori Hyvinvointipalvelut Ravintopalvelut Viestintä Sivistystoimi
Ehkäistään päihteidenkäytön ilmaantuvuutta ja haittoja	Luodaan ehkäisevän päihdetyön rakenteet yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa ja laaditaan kunnan ehkäisevän päihdetyön suunnitelma. Laaditaan koulujen päihde- ja pelikasvatussuunnitelma. Vahvistetaan ammattilaisten ja kuntalaisten tietoutta päihteidenkäytön ehkäisyyn liittyen.	Hyvinvointikoordinaattori Lapha Sivistystoimi Toimialat

Mielen hyvinvointi

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho
Edistetään mielen hyvinvointia	Kohti Hyvän mielen kuntaa; hyödynnetään Mieli ry:n Hyvän mielen kunta –työkalupakkia kuntalaisten mielen hyvinvoinnin vahvistamiseen.	Hyvinvointipalvelut Koko kunta

	Vahvistetaan mielen hyvinvoinnin edistämiseen liittyvää osaamista yhteistyössä eri tahojen kanssa.	
Kehitetään ja vahvistetaan mielen hyvinvointia suojaavia tekijöitä	Kehitetään asukastoimintaa ja luodaan kuntalaisille erilaisia mahdollisuuksia sosiaalisiin kohtaamisiin. Tuetaan vanhemmuutta, perheitä ja parisuhteita. Tehdään kiusaamisen vastaista työtä. Luodaan harrastus-, liikunta- ja kulttuurimahdollisuuksia. Otetaan käyttöön Hyvinvointilähetetoimintamalli. Otetaan käyttöön Kaiku-kortti tiukassa taloudellisessa tilanteessa olevien kuntalaisten kulttuuritapahtumiin osallistumisen mahdollistamiseksi.	Hyvinvointipalvelut Sivistystoimi

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho
Luodaan mahdollisuuksia osallistua, vaikuttaa ja käydä vuoropuhelua	Jokainen kunnan toimiala sitoutuu osallistamaan kuntalaisia mahdollisuuksien mukaan kuntalaisia koskeissa valmisteluissa ja päätöksissä. Järjestetään osallisuutta ja vuorovaikutusta edistäviä tapahtumia, esim. kirjastolla.	Toimialat Sivistystoimi Hyvinvointipalvelut

	Laaditaan kunnan osallisuus- ja tervetulo-ohjelma ja huomioidaan Kittilään muuttavat uudet kuntalaiset.	
Viestitään, markkinoidaan, ollaan esillä ja tavoitettavissa oikea-aikaisesti ja avoimesti kuntalaisille sekä sidosryhmille	Viestitään kuntalaisille monikanavaisesti. Osallistutaan aktiivisesti kuntana kunnan yhteisiin ja lähialueiden tapahtumiin. Tuodaan kunnan työntekijöitä esille – persoonat peliin! Ollaan kuntalaisille tavoitettavissa, yhteystiedot kunnossa. Varmistetaan, että yleisessä tiedossa on kunnan sähköiset kanavat / palautekanava.	Toimialat Viestintä
Tuetaan osallisuutta ja yhteisöllisyyttä kaikissa toimintaympäristöissä	Pidetään kunnan palvelut ja tapahtumat helposti saavutettavina. Järjestetään matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja kaiken ikäisille. Laaditaan yhdistysyhteistyöohjelma/järjestöasiakirja. Laaditaan yhdenmukaiset avustusperiaatteet. Tuetaan aktiivisesti yhdistysten, järjestöjen ja seurojen toimintaa kunnan asukkaiden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi. Järjestetään säännöllisesti järjestöfoorumi, -ilta tai muu vastaava.	Toimialat Sivistystoimi Hyvinvointikoordinaattori

	Tuetaan eri sukupolvien välisen kanssakäymisen mahdollisuuksia kunnan toiminnassa.	
--	--	--

Turvallinen ja viihtyisä elinympäristö

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho
Edistetään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa	Laaditaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat ja juurrutetaan ne kunnan käytäntöihin. Juurrutetaan kotoutumishjelman sisällöt ja monikulttuurisuuden huomioiminen kunnan käytäntöihin.	Hyvinvointipalvelut Koko kunta
Vahvistetaan asuin- ja elinympäristön viihtyisyyden kokemusta	Edistetään luonnosta saatavia hyvinvointivaikutuksia ylläpitämällä ja rakentamalla lähireittejä ja hyödyntämällä muita lähiympäristön mahdollisuuksia. Kehitetään ja otetaan käyttöön toimintamalleja, joilla edistetään luonnon hyvinvointivaikutuksia. Kehitetään kunnan ympäristöä ja yleisilmettä viihtyisäksi kuntalaisia kuunnellen.	Sivistystoimi Hyvinvointipalvelut Ympäristöpalvelut
Vahvistetaan asuin- ja elinympäristön turvallisuuden kokemusta	Edistetään turvallisten ihmissuhteiden rakentumista, esim. lähisuhteet ja kouluympäristö. Kehitetään ja juurrutetaan yhtenäiset ja vaikuttavat kiusaamisen ehkäisyn toimintamallit kouluihin yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Tunnistetaan yksinäisyyden taustalla olevia tekijöitä eri ikäisillä, kootaan ja tehdään	Hyvinvointipalvelut Sivistystoimi Viestintä Järjestöt

	näkyväksi eri tahojen yksinäisyyttä lievittäviä keinoja ja toimintoja ja kehitetään tarvittaessa uusia. Edistetään kodin ja vapaa-ajan turvallisuutta kiinnittämällä huomiota mm. kaatumisen ja liukastumisen estäviin toimiin, palovaroittimiin ja alkusammutusvälineisiin ja niiden oikeaoppiseen käyttöön sekä vapaisiin kulkureitteihin. Päivitetään kunnan turvallisuus- ja kriisitoimintaohjeet ja viestitään niistä kuntalaisille. Yhdenmukaistetaan Kittilän kylien turvallisuuskäytäntöjä. Laaditaan väkivallan ehkäisyn suunnitelma. Otetaan käyttöön väkivaltatyön avainhenkilötoimintamalli. Tiivistetään järjestöyhteistyötä varautumisessa ja turvallisuuden parantamisessa.	
Elinympäristön säilyminen tulevaisuuden kuntalaisille	Edistetään kestävän elämäntavan periaatteita. Huomioidaan kunnan toiminnoissa kierrättäminen, lainaaminen jne.	

3 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toteutus ja seuranta

Hyvinvointityötä tehdään toimialoilla yhdessä kuntalaisten ja kumppaneiden kanssa. Tiivis yhteistyö kaikkien kunnan toimialojen, järjestöjen, Lapin hyvinvointialueen sekä muiden paikallisten toimijoiden kanssa on keskeistä hyvinvointityön onnistumisessa. Poikkihallinnollista hyvinvointityötä koordinoi Kittilän kunnan hyvinvointityöryhmä, jossa on edustajia kaikilta kunnan toimialoilta. Tarvittaessa mukaan pyydetään myös muita toimijoita, kuten poliisin tai järjestöjen edustajia.

Laaja hyvinvointikertomus ja vuosittainen hyvinvoinnin raportointi

Osana hyvinvointityötä Kittilän kunnan hyvinvointityöryhmä laatii kuntalain edellyttämän laajan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen kerran valtuustokaudessa sekä hyvinvointiraportin kerran vuodessa. Laaja hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus kokoaa mitattua ja tutkittua tietoa asukkaiden hyvinvoinnista ja terveydestä sekä niihin vaikuttavista tekijöistä. Se on keskeinen osa kunnan strategiatyötä sekä toiminnan ja talouden suunnittelua ja seuranta. Tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan ja kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta raportoidaan vuosittain tehtävässä hyvinvointiraportissa.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen suunnittelu jatkossa

Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksesta ja -raporteista esiin nousevat erityiset haasteet ja onnistumiset toimivat pohjana valtuustokausittain laadittavalle hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmalle. Hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämisen suunnitelma laaditaan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomusta sekä raportteja hyödyntäen laajalla eri toimielinten, vaikuttamistoimielinten ja hyvinvointiryhmän yhteistyöllä.

Kittilän kunnan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma vuosille 2024-2029 suuntaa nykyisen ja seuraavan valtuustokauden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä. Näin kittiläläisten hyvinvoinnista saatavilla oleva tieto ohjaa kunnan talouden ja toiminnan suunnittelua ja resurssien suuntaamista. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa voidaan tarkentaa tarvittaessa.

Hyvinvoinnin edistäminen on konkreettista työtä, jolla mahdollistetaan asukkaiden toimiva asuin- ja elinympäristö sekä mielekäs elämä. Hyvinvointityön tueksi tarvitsemme tietoa asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin tilasta ja niiden muutoksista, väestöryhmittäisistä eroista sekä kunnan palvelujärjestelmän kyvystä vastata hyvinvoinnin tarpeisiin.